

VII Українська наукова конференція з фізики напівпровідників

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

Дніпро, Україна
26-30 вересня 2016 р.

**Національна академія наук України
Міністерство освіти та науки України
Наукова рада з проблеми «Фізика напівпровідників
та напівпровідникові пристрої» при Відділенні фізики і астрономії
Національної академії наук України
Українське фізичне товариство
Інститут фізики напівпровідників ім. В.Є. Лашкарьова НАН України
Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара
Інститут оптоелектроніки**

**VII УКРАЇНСЬКА НАУКОВА
КОНФЕРЕНЦІЯ З ФІЗИКИ
НАПІВПРОВІДНИКІВ**

УНКФН–7

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

**Дніпро, Україна
26 - 30 вересня 2016**

УДК 537.311.322(063)

ББК 22.379я431

П 26

7-ма Українська наукова конференція з фізики напівпровідників. Матеріали конференції. – Кременчук: Видавець ПП Щербатих О. В., 2016. – 556 с.

Дана збірка містить тези доповідей 7-ї Української наукової конференції з фізики напівпровідників (УНКФН-6) за участі зарубіжних науковців. Матеріали відображають зміст доповідей конференції, у яких викладені нові результати, стан і перспективи досліджень в області фізики напівпровідників за основними напрямками: нові фізичні явища в об'ємі та на поверхні напівпровідників, фізичні явища у низькорозмірних структурах, фізика напівпровідникових приладів, проблемні питання мікро- та наноелектроніки, сучасні фізико-технічні аспекти напівпровідникової сенсорики та оптоелектроніки, надвисокочастотна та терагерцова електроніка, матеріалознавство, технології та діагностика напівпровідникових матеріалів.

У збірці надруковані тези пленарних, запрошених, усних та стендових секційних доповідей. Більша частина відповідних повних доповідей за рекомендацією програмного комітету і редакційної колегії конференції буде опублікована в тематичних випусках наукових журналів: "Український фізичний журнал", "Журнал фізичних досліджень", "Semiconductor Physics Quantum Electronics & Optoelectronics", "Функціональні матеріали", "Технология и конструирование в электронной аппаратуре", "Фотоелектроніка", "Сенсорна електроніка і мікросистемні технології".

Видання тез доповідей здійснено з авторських оригіналів, підготовлених до друку Програмним комітетом і редакційною колегією конференції.

Рекомендовано до друку Вченою радою Інституту фізики напівпровідників імені В.Є. Лашкарьова НАН України (протокол № 7 від 8 червня 2016 р.).

ББК 22.379я431

УДК 537.311.322(063)

Редакційна колегія:

Головний редактор О.Є. Беляєв

Члени редколегії:

В.О. Кочелап

В.Г. Литовченко

О.В. Стронський

М.В. Поляков

О.В. Коваленко

ISBN 978-617-639-108-1

© Видавництво ПП Щербатих О.В.

© Дніпропетровський національний університет
імені Олеся Гончара, 2016

Рентгенофотоелектронні спектри та спектри фотолюмінесценції нанопористого $c\text{-GeS}_2$ (T_i, V_j) при природному старінні

О.Кондрат¹, Р.Голомб¹, Г.Ловас¹, В.Мица¹, А.Чік², М.Вереш³
¹ Ужгородський національний університет, Ужгород, Україна
o.b.kondrat@gmail.com

² Institute for Nuclear Research, Hungarian Academy of Sciences, H-4001 Debrecen, Hungary.

³ Wigner Research Centre for Physics, Hungarian Academy of Sciences, 1121 Budapest, Hungary.

В даний час аморфні наноструктуровані халькогеніди є перспективними матеріалами для надшвидких фотонних систем для передачі і обробки інформації [1]. Неабиякий інтерес представляє використання стекол на основі GeS_2 , якого відносять до матеріалів з високим вмістом нанопор для адсорбції водню і радіоактивного йоду [2].

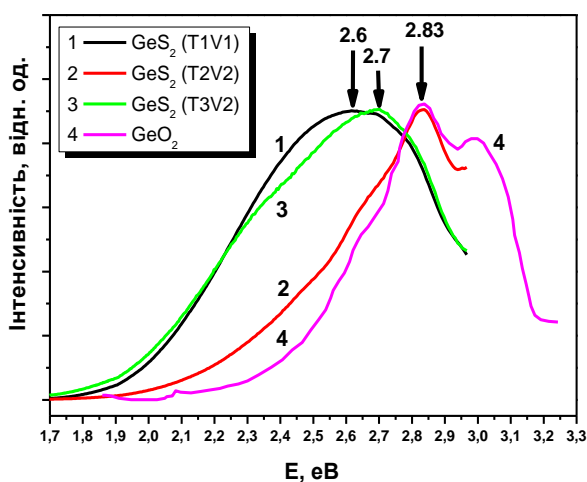

Рис.1. Спектри ФЛ $c\text{-GeS}_2(T_iV_j)$ та розчину GeO_2 у воді.

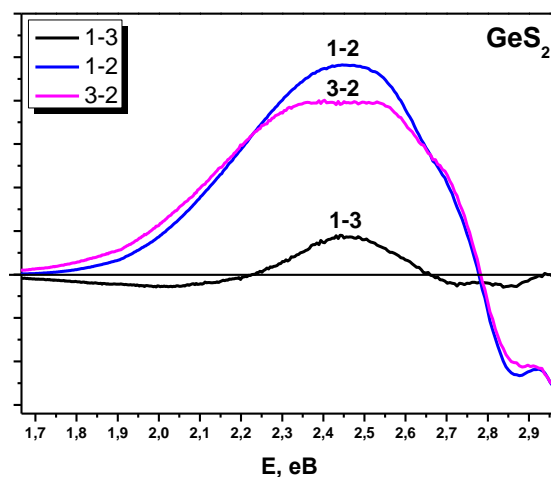

Рис.2. Різницеві спектри $c\text{-GeS}_2$ (див.рис.1).

Синтез склоподібних матеріалів $c\text{-GeS}_2$ здійснювався із елементарних компонент чистоти “ОСЧ” В-5 в кварцевих ампулах. Було використано три різні температури синтезу T_i ($T_1=1173$, $T_2=1273$ і $T_3=1373$ К). Розплав витримувався на протязі 10 год. і охолоджувався з швидкостями $1.0 \cdot 10^2$ К/с (V_1) та $1.5 \cdot 10^2$ К/с (V_2). Спектри фотолюмінесценції досліджувалися на спектрофлуориметрі Fluorolog FL 3-22 (HORIBA Jobin-Yvon Inc., Франція). Рентгено-фотоелектронні дослідження були проведені за допомогою приладу Specs GmbH (Німеччина) з використанням немонохроматизованого Al K_α випромінювання ($h\nu=1486$ eV).

В рамках теорії наногетероморфного склоутворення теоретичними і експериментальними спектроскопічними методами в даній роботі дістала підтвердження гіпотеза про формування змішаного середнього порядку в $c\text{-GeS}_2$ кільцевими фрагментами двохмірної шаруватої високотемпературної $\beta\text{-GeS}_2$ та трьохмірної низькотемпературної $\alpha\text{-GeS}_2$ кристалічних фаз. Квантово-механічними розрахунками із перших принципів встановлено, що енергетична перевага при формуванні кільцевих кластерів в матриці структури $c\text{-GeS}_2$ може бути представлена рядом: 4-6 членні кільця у співвідношенні 1:2; 6-членні кільця; 4-членні кільця. На основі поєднання теоретичних розрахунків коливного спектру кільцевих кластерів та спектроскопічних досліджень виявлено, що загартування розплаву дисульфиду германію від $T_2 = 1273 \text{ K}$ з $V_2 = 1.5 \cdot 10^2 \text{ K/c}$ (далі умови синтезу T_2V_2) в порівнянні з T_1V_1 ($V_1 = 10^2 \text{ K/c}$) та T_3V_2 , приводить до зростання в матриці структури $c\text{-GeS}_2(T_2V_2)$ долі кластерів низькотемпературної $\alpha\text{-GeS}_2$ фази, в трьохмірному каркасі якої зв'язані кутами тетраедри GeS_4 утворюють еліпсоїдально подібні пустоти [2]. При природному старінні $c\text{-GeS}_2(T_2V_2)$ в спектрі фотолюмінесценції зі сколу домінує фіолетова емісія при 2,82 та 3.0 eV, характерна для ФЛ розчину кварцеподібного GeO_2 і емісії модельного гідратованого кластеру(рис.1). На спектрах ФЛ дисульфиду германію, одержаного при T_1V_1 та T_3V_2 , домінує емісія в зеленій області спектру, характерна для нанодротів GeO_x (Рис.2). Виявлена кореляція між умовами загартування розплаву дисульфиду германію від $T_3 = 1373 \text{ K}$ з $V_2 = 150 \text{ K/c}$, збільшенням в матриці структури $c\text{-GeS}_2(T_3V_2)$ «дефектних» 5-ти членних кілець зі слабкими Ge-Ge зв'язками і зростанням інтенсивності «червоної» емісії зі сколу при старінні окисненої поверхні $c\text{-GeS}_2$ (T_3V_2) при 1.89; 1.98 та 2.1 eV (рис.1), характерної для емісії модельного дефекту типу $(-\text{OGeX}_3$ ($\text{X}=\text{OGeH}_3$) в субстехіометричному окислі GeO_x .

Вперше методом РФС виявлено, що природне старіння $c\text{-GeS}_2(\text{Ge}_{33}\text{S}_{67})$ на протязі 10 років приводить до оксидизації і карбонізації полірованої поверхні скла, (Ge=2.3; S=1.2; C=32.8; O=63.7%). При очистці поверхні іонами аргону, концентрація вуглецю падає до 5 % лише на глибині 30 нм.

1. O. Kondrat, R. Holomb, N. Popovich, V. Mitsa at all. J. Applied Physics **118**, 225307(7) (2015).
2. Г. Й. Ловас. Автореферат кандидатської дисертації. Чернівці, 18 с (2016).